

Enkel besøksstrategi for Olashei naturreservat

1. Innledning

Olashei naturreservat ble vernet ved Kgl. res. av 9. juli 1993 som en del av verneplan for barskogsreservater. Området ble vernet med hjemmel i naturvernloven av 19. juni 1970. Naturvernloven er nå erstattet av naturmangfoldloven fra 19. juni 2009.

I forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplanen for reservatet, skal det i tillegg lages en enkel besøksstrategi som et vedlegg.

Naturreservater representerer den strengeste formen for områdevern i Norge. Det er ikke tillatt å foreta seg noe som kan forringe verneverdiene. Formålet med Olashei naturreservat er å bevare et barskogområde med et uberørt preg der fattig furuskog dominerer.

Forvaltningsmålet er å bevare og fremme en naturlig utvikling av hele naturskogsystemet med forekomster av arter som er avhengig av gammel skog og mangfoldet av ulike skog- og naturtyper. Særegent dyre- og planteliv inkl. fugleliv, skal ivaretas. Sårbare naturkvaliteter skal skånes ved kanalisering av ferdsel samtidig som det legges til rette for økt naturopplevelse. Bruk som ikke er til skade for verneverdiene eller opplevelsen av verneverdiene, skal kunne foregå.

1.1 Mål og strategiske grep

Målet med besøksstrategien er å øke forståelsen for verneformålet, slik at både besøkende og verneverdiene blir godt ivaretatt. Det skal gjøres gjennom å formidle naturreservatets natur- og kulturverdier slik at opplevelsene for besøkende og brukere av området blir best mulig.

Besøksstrategien må sørge for at det utvikles lett tilgjengelig informasjon. Den skal også sørge for at ferdselen styres på en positiv måte slik at hensynet til sårbare områder ivaretas. Dersom det er motstridende mål mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for brukere av området og besøkende, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

1.2 Prosessen

I utarbeidelsen av forvaltningsplanen med besøksstrategi har følgende kommet med innspill.

- representanter for grunneiere og rettighetshavere
- kommunen både som grunneier og myndighet innen miljø, kulturminnevern og reiseliv
- frivillige organisasjoner som LOT, naturvernforbundet, Birdlife i Lillesand/Agder og Blindleia sykkelklubb, Lillesand Idrettslag, Høvdingen IL.

1.3 Sårbare naturverdier - kunnskapsgrunnlaget

Sårbarhet vil være en vurdering av sannsynlig følsomhet for påvirkning gjennom ferdsel, forstyrrelser og inngrep. Det gjelder naturtypene, artsgruppene eller artene som er underlagt vern.

Verneverdien i området er i stor grad knyttet til å ta vare på barskogens uberørte preg der gammel og krokete furuskog dominerer på fattig og grunnlendt mark med mye fjell i dagen. Det finnes områder med mer eik og rikere edellauvskog. De rikere områdene har et større arts mangfold og vil være mer sårbare før økende ferdsel og forstyrrelser. Her finnes rovfugl og andre arter som er mindre tolerante for ferdsel og forstyrrelser, spesielt i hekketida. Disse områdene er mindre tilgjengelige og derfor i mindre grad truet av dagens bruk. Det i forvaltningsplanen fra 1999 foretatt en soneinndeling med hensyn på tilrettelegging og informasjon for å skjerme de mest sårbare områdene. Soneinndelingen er videreført i gjeldene forvaltningsplan (2024)

Sone 1: Ligger nærmest Lillesand (sonekart som vedlegg). I denne sonen er de eksisterende merkede turstiene og skiløype (løypekart som vedlegg). Store deler av dette området har relativ stor tålegrense for den aktuelle friluftslivsbruken. Det er derfor åpnet opp for å gi tillatelse til tiltak rettet mot det enkle og naturbaserte friluftslivet. Det vil si vedlikehold av merkede turstier og oppkjøring av skiløype.

Forvaltningsplanen har utarbeidet retningslinjer for forvaltningsmyndighetens behandling av søknader knyttet til vedlikehold og tiltak knyttet til de merkede turstiene i sone 1. Det er også kommet innspill om terrengsykling på turstiene. Det er en aktivitet som ikke er tillatt etter gjeldende verneforskrift. Dette er tatt opp under avsnittet om forvaltningsutfordringer i forvaltningsplanen der konklusjonen er at terrengsykling krever en endring av verneforskriften.

Det er behov for å informere om bålbruk. Verneforskriften åpner opp for å kunne gjøre opp bål, men kun med medbrakt ved. Det viser seg at det enkelte steder brukes frisk eller død ved fra stedet, og det bygges opp bålplasser med stein. Det ligger ofte igjen søppel i form av plast, glass mm og stedvis blir fjellet/svaberg oppsprukket. Det bør også informeres om det generelle bålforbudet fra 15. april til 15. september.

Sone 2: Sonen som ligger nord og øst for sone 1. Denne sonen er undergitt en strengere forvaltning av verneforskriften der det i utgangspunktet ikke åpnes opp for tilretteleggingstiltak. Sonen er tilgjengelig for padlere på Østre Grimevann. Det er ikke mange padlere, men noen bruker strandsonen innenfor reservatet til å raste og fyre opp bål. Det er viktig å nå frem med informasjon på de mest benyttede rasteplassene. Det kan vurderes om enkelte utsatte «rasteplasser» må skiltes spesifikt for å informere om bålbestemmelser eller annen relevant informasjon. Merkingen skal følge retningslinjene for skilting/informasjon i verneområder (merkevaren). Det er registrert bålplasser med søppel samt saging av trær og greiner. De som kommer padlende her må vite at de er i et naturreservat og regler som gjelder.

2.1. De besøkende

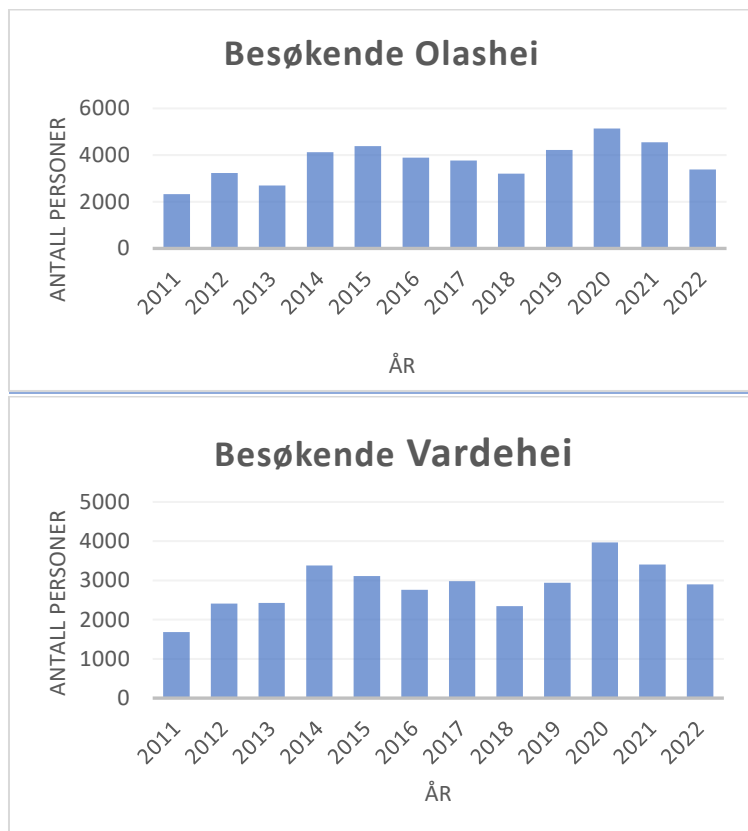
Det knytter seg ikke reiselivsinteresser til Olashei, men det er et av de mest besøkte turområdene for lillesandere og noen tilreisende fra regionen. Besøk og bruk av området skjer uavhengig av status som

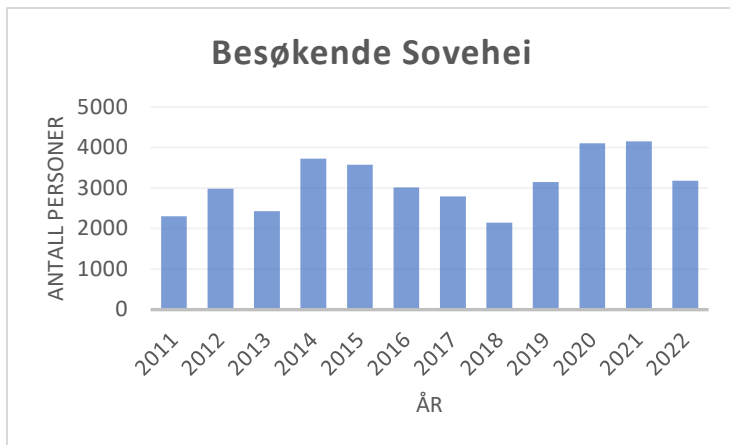
barskogsreservat, jf. besøkstall fra LOT. Av den grunn vil en besøksforvaltning først og fremst rette seg mot folk om skal på tur i Olashei.

Naturresevatet ble tidligere brukt av Lillesand speidergruppe. De er nå flyttet ut av resevatet. Det blir brukt av Prestholt barnehage, men i mindre grad av øvrige barnehager og skoler. Det ble i 2002 laget et undervisningsopplegg til bruk i Lillesand videregående skole. Det har vært lite brukt av skolene. Undervisningsopplegget inneholder mye verdifull informasjon om naturresevatet som bør kunne bearbeides og benyttes av skolene i Lillesand.

Under følger stolpediagram med besøkstall for topper på Olashei og Vardehei som ligger innenfor resevatet og Sovehei som ligger like utenfor, men i det samme stisystemet. Tallene er for perioden 2011 til 2022. Det har det vært en generell økning for alle toppene gjennom hele perioden.

Det er interessant å sammenligne med tallene for Olashei for perioden 1993-1998. Besøkstallet lå da mellom 1300 og 2000 personer pr år, mens det de siste fem årene ligger på mellom 3200 og 5000 besøkende. Det er en stor økning. Det kan forklares med stor befolkningsvekst i disse årene, bedre informasjon fra LOT samt merking og tilrettelegging. Det har også vært økt interesse for å gå på tur i nærrområder til byen med fokus på folkehelse. Under pandemien i 2020 og 2021 gikk langt flere på tur i nærrområdene og naturen kalt «det grønne tilfluktsrommet». Det kan leses av tallene for disse årene.

Kommentar til figurene: Det er nok noen som ikke tar seg bryet med å skrive seg inn hver gang. Vi må derfor anta at besøkstallene er en del høyere enn det som vises her. Etablering av turtellere for å fange opp alle besøkende i naturreservatet kan være aktuelt som et fremtidig tiltak i Olashei.

I Olashei er det avgjørende å ta med ei randsoner rundt naturreservatet som en del av besøksstrategien. Det tre hovedinnfallsportene til turområdet og naturreservatet ligger i randsonen, jf. kartvedlegg. De som besøker og bruker Olashei gjør det primært fordi det er et attraktivt turområde. Men vernet bidrar til å ta vare på områdets verdi for friluftsliv og naturopplevelser. Kommunen er som følge av dette sentral i gjennomføringen av tiltak i denne planen, blant annet parkering ved innfallsportene til turområdene. Det vises også til nytt turkart over Lillesand fra januar 2022 utgitt av LOT. Det har mye verdifull informasjon også fra Olashei turområde og naturreservat, jf. vedlegg.

Sykling i Olashei

Naturreservatet benyttes til terrengsykling. Samtidig har utviklingen på utstyr, som f.eks. elektriske terrengsykler, gjort aktiviteten mer populær. Det har vært en økende utfordring over tid. Verneforskriftens kap. IV pkt. 6 har følgende formulering: «Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenom eksisterende veier er forbudt.» Det er ikke veier innenfor reservatet, jf. vedlagte definisjon av vei, driftsvei, turvei og sti under, og sykling i Olashei naturreservat er derfor forbudt slik verneforskriften er utformet

Dette har ført til at noen velger å oppfatte eksisterende merkede stier som vei, og sykler i strid med bestemmelsen.

Følgende definisjoner gjelder: (hentet fra Veileder fra Kulturdepartementet – Tilrettelegging av turløyper, løyper og stier datert februar 2008, fra veilov og definisjoner, fra normaler for landbruksveier.

Turstier (som finnes i reservatet) er traseer primært for ferdsel til fots. Turstiene er merket og skiltet. De som oftest knyttet til natur- og friluftsområder og fremkommeligheten, i forhold til en vanlig sti, er noen steder forbedret ved å lede bort overvann, bygge klopper/mindre bruer og kavle.

Turveier (som ikke finnes innenfor reservatet) er flerfunksjonelle traseer med høy utnyttelsesgrad for ferdsel til fots, med sykkel, barnevogn eller rullestol. De har stor grad av opparbeiding, gir god

fremkommelighet, må tåle kjøring med vedlikeholdsmaskiner og skal ha et fast og jevnt toppdekke. Partier kan være spesielt tilrettelagt for rullestol/rulleski gjennom asfaltering.

Driftsvei eller enkel traktorvei fantes i reservatet før området ble vernet. Det er veier for transport av tømmer med landbrukstraktor eller annet lettere transportutstyr. Standarden innenfor reservatet er enkel uten store terrenginngrep, bare stedvis litt sprengning, fylling og drenering. Det er ikke anlagt noe toppdekke.

Vei finnes ikke innenfor reservatet. Det defineres som en offentlig eller privat vei for transport av varer til fots, til hest eller med forskjellige slags kjøretøy. Vei har fast dekke med asfalt eller grus.

Det kan være aktuelt å iverksette overvåking av bruk og slitasje som følge av økt bruk og nye brukergrupper i Olashei. Man kan vurdere ferdselstellere eller andre former for registrering av besøk og slitasje, jf. tiltak ID_TILVV00000954_000000008_ferdsel og slitasje.

3. Kommunikasjonsplan

Kommunikasjonen skal løfte fram og tilgjengeliggjøre området sine kvaliteter og opplevelser i de områdene der en primært ønsker ferdsel. Dette er en formidling i tråd med merkevarestrategiens budskap «Velkommen inn». Få frem hvorfor området er vernet, vernehensyn og opplevelser på turen, jf. det nye turkartet for Lillesand. Det er viktig å formidle hvordan man kommer til området, hvor det kan parkeres mm.

Målgruppene er de besøkende. I kommunikasjonen må en ta hensyn til mulige utfordringer som følge av at antallet turgåere og bruken av Olashei vil øke framover både fordi en forventer fortsatt befolkningsvekst samt at flere går på tur for bedre helse og trivsel. Det er også aktuelt å synliggjøre aktivitetsmål, tilbud for skoler og barnehager, steder med info om natur og kulturminner, jf. Undervisningsopplegget fra juni 2002. Lillesand kommune og Statsforvalteren i Agder vil kunne være hjelpelige med dette.

Det er satt opp tre større informasjonstavler når en passerer vernegrensa innenfor innfallsporten ved Storemyr, Prestegården og Bjørkestøl, jf. vedlagte bilder og kart. I tillegg er det montert en rekke verneskilt, først og fremst der stier passerer grensa for reservatet. Eksisterende informasjonstavler må erstattes med nye. De må gi en kortere og mer leservennlig informasjon. Budskapet må bære preg av at du er «velkommen inn» i reservatet og turområdet i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. Informasjonstavlene må stå på parkeringsplasser ved de tre innfallsportene til naturreservatet og ikke i reservatgrensa som nå. Det er viktig at de besøkende får nødvendig og interessant informasjon før de starter turen også om turløypenettet i og utenfor reservatet. Dette må samordnes med informasjonstavler som Lillesand- og omegn turistforening (LOT) har satt opp i Olashei turområde. Besøksstrategien skal også beskrive andre plattformer enn informasjonstavler for formidling av viktig kunnskap om området.

3.1 Andre informanter

Besøksstrategien tar i første rekke inn strategier og tiltak som forvaltningsmyndigheten har ønske om, og kapasitet til å følge opp. Det betyr ikke at Olashei naturreservat og dets besøkende ikke kan

ha god nytte av ytterligere informasjon og gode tips til opplevelser i reservatet. Vi har allerede nevnt initiativet til undervisningsopplegg som er utarbeidet av en rekke aktører som grunneiere, kommune og andre frivillige. Likeledes LOT sitt arbeide med tilrettelegging og vedlikehold av stinettet i Olshei samt et flott turkart for området.

Det finnes en rekke nye plattformer for informasjon gjennom bl.a. sosiale medier som kan være støttefunksjoner for informasjon om Olshei. Statsforvalteren har dessverre hverken kapasitet eller midler til å drifte slike kanaler, men ser gjerne at slike steder opprettes av andre med interesse for Olshei. Det er da viktig at spesifikk informasjon som går direkte på vernebestemmelser eller bruk av verneområdet er sjekket ut med forvaltningsmyndigheten, slik at det ikke spres villedende informasjon som kan være uheldig både for de besøkende og verneområdet.

4.0 Tiltak

1. INFORMASJON

Innfallsporter med nye verneplakater (ID_TILVV00000954_000000002_Infotavler)

Behovsmerking/- skilting på utvalgte steder med høy besøksfrekvens
(ID_TILVV00000954_000000003_infoskilt)

2.OVERVÅKING

Vurdere ferdselstellere for å registrere antall besøkende/belastning på områder, naturverdier, stier mv.

Andre former for systematisk registrering for å se på slitasje – opprette bevaringsmål?